

*

היה רבי שמעון אומר: קשה טומאת מקדש וקדשיו מכל עבירות שבתורה, שכל עבירות שבתורה מתכפרות בשעיר אחד, וטומאת מקדש וקדשיו מתכפרת בל"ב שעירין. כל עבירות שבתורה מתכפרות פעם אחת בשנה וטומאת מקדש וקדשיו מתכפרת בכל חודש וחודש שנאמר (יהווקאל ה) **לכן חי אני נאם ה' אלקים אם לא יען את מקדשי טמאת בכל שקוציך ובכל תועבתך וגו'.** קשין הן שקוצין ותועבות שעשית, וטומאת מקדש וקדשיו קשה מכולן.

(תוספתא שבעות א.ב. וע' שו"ת אבני נזר או"ח שיב, בהגה"ה)

'שני מיני כפרה הם בתורה: כפרה אחת – לגבי אדם שעבר על התורה, וכפרה אחרת – לגבי מקדש התורה ונושאייו.

כל עבירה שלא נתכפרה, מסכנת את טוהר המושג של קידוש החיים שמקדש התורה דורש מאתנו. יש לחשוש שכל עוד לא גונה החטא מצד המקדש בצורה כלשהי, או כל עוד לא בא האדם החוטא על עונשו – ייראה הדבר כאילו משלים מקדש התורה, העומד בתוך האומה, עם חיי המעשה שלה על כל חטאייהם, וכאילו מתיישבים חטאים אלה עם דרישותיו של מקדש התורה.

וכך באה עבודת יום הכפורים ומראה לנו את הניגוד בין החזון של מקדש התורה לבין המציאות הממשית של חיי העם, ובזה היא שומרת על מקדש התורה מפני חטאי העם, שתוצאותיהם עלולות להיות הרסניות לגבי קדושתו, ככתוב: **וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם.** על ידי הכפרה על הקודש נמנע הצורך בהטלת עונש על העם. שתי הבחינות של הכפרה מסוכמות בפסוק: **וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר.** (מתוך פרוש רש"י הירש תצוה כה, מג).

דף יא

'נתנה במכתשת נפסלה בטבול-יום'. והוא הדין במחוסר-כפורים. (רמב"ן, רשב"א).

'הואיל וצורתה בכל השנה כולה'. רש"י פרש לפי שאינה משנה את מראיתה, לכך אינה נפסלת בלינה. ואכן בכל מקום מכונה פסול לינה 'עיבור צורה', כמו: 'תעובר צורתו ויצא לבית השריפה' וכדומה – שהבשר מתעפש ע"י הלינה, וכמו שפרש הרמב"ם בפירוש המשנה (פסחים פב.). [ואף לדעת התוס' שהשיגו כאן על רש"י וסוברים שפסול לינה אינו שייך לקלקול המוחשי, זה דוקא בדברים הנקרבים על המזבח, ששם ענין הפסול הוא בשביל שעבר הזמן הראוי להקריב, אבל בבשר הנאכל הפסול הוא בשביל שינוי הצורה. כן כתב בזכר יצחק לה].

'לב בית דין מתנה עליהן, אם הוצרכו – הוצרכו, ואם לאו – יהיו לדמיהן'. ואין שייך כאן לומר 'אין ברירה' – שאין אומרים כן אלא במתנה על אחד משני דברים, שיחול על זה או על זה – לפי מה שיבורר בעתיד.

ואין צורך בתנאי מפורש של בית דין. וכמו שאמרו 'לב ב"ד...' – שדברים כאלו בלב כל אדם הם והווי דברים, שמן הסתם כל מה שיכולים ב"ד לתקן בהם – יתקנו (ריטב"א. וע"ע חזו"א או"ח קכח, א).
ע' חדושי הגרו"ר בענגיס (ח"ב ס הערה 2) שדן מדוע ב"ד אינם מתנים בכל קרבנות ציבור, שאם יפול מום או תיפסל עבודתם או ימעלו בהם וכד' – תתבטל קדושת הגוף מראש. וכתב שכנראה חשו משום גזירה כלשהי, כגון שמא לא יבחינו בין מום קבוע לעובר וכדו'.

ולכאורה י"ל טעם אחר, שיבוא הדבר לידי זלוול בקדשים וקלות ענינם אצל בני אדם, בידעם שהקדושה אינה ודאית ויכולים לנהוג בהם מנהג חולין. וכעין שמצינו בקידושי אשה, שלא אמרו 'אפקעינהו רבנן לקידושינן' אלא במקומות מסוימים בלבד, ולא בכל זנות של אשת איש – כי ודאי זו פירצה גדולה בקדושה.

'זהו מר הוא דאמר הקדיש זכר לדמיו, קדוש קדושת הגוף' – ולא עדיף לב בית-דין להתנות מדברים מפורשים של הבעלים עצמם (רשב"א).

'לא קשיא, הא דאמר לדמי עולה הא דאמר לדמי נסכים'. ואף בתמידין שלא הוצרכו, כיון שב"ד מתנים שיהיו קדושים לדמיהם, ודמי מותר התרומה עושים מהם ריקועי פחים ציפוי לקדש הקדשים (וכמו שהביא רש"י לעיל י:). – הרי זה כדמי נסכים, שלא חלה קדושת הגוף (עפ"י ראשונים).
האחרונים הקשו על הרמב"ם שפסק (שקלים ד, ט) כרבי עקיבא שמותר תרומת הלשכה הולך לקיץ המזבח ואעפ"כ פסק (בה"א) שתמידים הנותרים נפדים תמידים משום תנאי בית דין. ולכאורה יש מקום לומר שפירש הגמרא שהואיל ואי אפשר – לכתחילה עכ"פ – להביא מהתרומה הישנה, הרי זה כמקדיש לדמי נסכים. וע"ע חזון איש; בית ישי קכד; קל.

(ע"ב) 'אי הכי מתה או נשחטה תפדה?! הא בעינן העמדה והערכה?' פרשו הראשונים: בשלמא אם נאמר שלב בית-דין מתנה אפילו באופן לא שכיח – מובן שאין צריך העמדה והערכה שהרי הם כחולין גמורים למפרע, או עשאוהו כמקדיש בעל מום מעיקרו, אבל לפי מה שפרשת משום שפרה קדושה בקדושת בדיק-הבית ואין ב"ד מתנה בדלא שכיח – אם כן היאך תיפדה ללא העמדה והערכה (עפ"י תוס', תורא"ש, רשב"א וריטב"א).

בשער המלך (איסורי מזבח א, יא) העיר שאע"פ שסברת 'לב ב"ד מתנה' מועילה שלא יצטרכו העמדה והערכה, אעפ"כ מקשה הגמרא בהמשך 'וכי פודין את הקדשים להאכילן לכלבים?', ואין אומרים היות ולב ב"ד מתנה, ניתן לפדות להאכיל לכלבים.

ובאר הדבר לפי מה שכתבו התוס' שמדרבנן אסור לפדות להאכיל לכלבים אפילו שבקדם מומם להקדשם. מאידך, לענין העמדה והערכה אין להקפיד כל שקדם מומם להקדשם. לכן ב"ד בהתנאתם עושים כאילו הוא בע"מ מעיקרו שלענין העמדה והערכה מועיל ולענין פדיה להאכיל לכלבים אין מועיל. ועוד הסביר (אף לדעת הרמב"ם שבקדם מומן להקדשן פודין להאכיל לכלבים), שלענין פדיון להאכיל לכלבים סברה הגמרא שחמור יותר משום בויון קדשים. וע"ש עוד מו"מ בסוגיתנו. וע"ע אבני נזר יו"ד תמח, יב.

'פרה מטמאה טומאת אוכלין'. רש"י פרש: פרה שנגע שרץ בבשרה. ור"י הלוי בן מגאש פרש אפילו לאחר שריפתה שכבר נעשית אפר (וע' בשו"ת הרשב"א ח"א לב).

'אמר ריש לקיש, אומר היה רבי שמעון: פרה נפדית על גב מערכתה'. פירוש: מדברי רבי שמעון שאמר 'הואיל והיתה לה שעת הכושר' מוכח שלדעתו ניתן היה לפדותה לאחר שנשחטה [לפני ההזאה, כי

לאחר הזאת נראה שאי אפשר כבר לפדותה – תוס' ב"ק עז ועוד], כי הלא מחיים ודאי אינה מטמאה כלל, אלא ודאי משעת שחיטה ואילך, א"כ מוכח שניתן לפדותה על גב מערכתה וראויה להיות למאכל. ואפילו לא פדוה מכל מקום היתה במצב של 'ראויה ליפדות'. ומכאן שלשיטת ר' שמעון כל העומד להפדות – כפדוי דמי (עפ"י ב"ק עז ובמפרשים).

הראב"ד שם הוסיף: 'פרה נפדית ע"ג מערכתה אם ארע בה פסול' – ונראה לכאורה שאין זה לעיכובא שהרי היא בקדושת בדק הבית וא"צ מום. ועוד, אם בדוקא הוא ולעכובא הרי כיון שלא נפל בה פסול מדוע נחשיבנה 'ראויה ליפדות', אלא דלכתחילה קאמר שאין לפדותה ללא פסול. ובמנחות (קא): איתא 'שאם מצא אחרת נאה הימנה' וכדברי רש"י כאן. וצ"ב. – נכפל מיוס"ד ב"ק.

– אף על פי שלדעת רבי שמעון אין אומרים 'לב בית דין מתנה עליהן', כבסמוך – סובר ר' שמעון שאפשר לפדותה כיון שקדשי בדק הבית היא ולשיטתו אינם צריכים העמדה והערכה (רמב"ן רשב"א ר"ן). הראשונים הביאו בשם רש"י (ולפנינו ליתא) שטעמו של ר"ש משום 'לב ב"ד מתנה'. ופרש הר"ן [עפ"י מנחות עט] שאע"פ שר"ש אינו סובר כן, כאן שאין תקנה אחרת ברעיה – מודה שלב ב"ד מתנה. וע"ע בהערות הר"ד אילן, מהדיר חדושי הרשב"א בהוצאת מוסה"ק, הערה 128.

'אלא שאני פרה הואיל ודמיה יקרין'. צריך באור, הלא מה שדמיה יקרים – משום שראויה למצוותה, אבל כשהוצרכו לפדותה כיון שאינה ראויה עוד – אינה יקרה יותר מסתם פרה? וצריך לפרש, כיון שדמיה יקרים שקדו בה כל מה שאפשר, אף שאין הריוח יותר מבשאר בהמות (עפ"י 'חדושים ובאורים'. זוהי כסברא דלהלן **'מגמלא אונא'** – שדבר יקר, אדם דואג עליו אפילו על מעט שבו). עוד י"ל, כיון שפעמים אינה נפסלת אלא שמצאו אחרת נאה הימנה, יש עליה קופצים, ואולי אפילו אם נפסלה עדיין דמיה יקרים יותר משאר פרות מפני שמצוי יותר שיצאו מולדותיה או מולדות ולדותיה פרות אדומות נוספות [וע' ע"ז כד. 'במוחזקת' ובתורת חיים שם. וצ"ע]. ומשום אופנים אלו, התנו אפילו על מקרה שמתה ואינה שוה אלא פורתא.

'איתיביה, אמרו לו לר' שמעון... ואמאי, לימא לב ב"ד מתנה עליהן'. ר"י בן מגאש פרש (דלא כרש"י) שכיון שלב ב"ד מתנה עליהם, מדוע יקרבו של זה בזה הלא כיון שניתותרו – אין עליהם קדושת הגוף, ונפדין תמימים.

ולהלן (יב.). לא גרס 'בשלמא לדידי דאמינא לב ב"ד מתנה עליהן אמטו להכי יקרבו'. ע"ש. ולפי"ז מובן בשופי הלשון לקמן 'ומודה ר' שמעון בשעירי חטאת שאין מקיצין בגופן' – שמשמע, שלחכמים פשוט הוא כן שאינם קרבים לקיץ המזבח. [ולרש"י צ"ל שהכוונה שמודה לרבנן שלולא 'לב ב"ד מתנה' אי אפשר לשנות משעיר יוהכ"פ לשעיר ר"ח וכן מתמיד לקיץ המזבח, ובחטאת מודה גם ר"ש לרבנן שא"א. וע"ע חדושי ר' מאיר שמחה ובחדושים-ובאורים]. ולפרש"י צריך עיון לדעת רבנן, כשעברה שנתן וא"א להקריבם כשעיר – האם נפדין תמימין כתמידין שלא הוצרכו, ולא חשו שמא יקריב קודם כפרה, שכך הוא תנאי ב"ד שכל שניתותרו אין בהם קדושת הגוף (ובשעיר חיצון אין לומר דלא תקנו משום דלא שכיח – עתוס'), או שמא אין מחלוקת בגזרה דלהלן, לאחר כפרה אטו קודם כפרה, וירעו ויפלו דמיהם לנדבה. וכצד זה האחרון נקט בפשטות ב'חדושים ובאורים'.

'ככתבם וכלשונם'**לב בית דין מתנה עליהן' –**

'שאלה: העולם נהגו ליהנות בכמה הנאות מן התיבה ומפות ומעילים של ספר תורה באקראי – יש צד היתר בדבר או לאו?

תשובה: יראה דאם לא התנו עליהם בתחילה שיוכל לעשות בהן תשמישו, מילתא דפשיטא היא דאין צד היתר בדבר אפילו תשמיש עראי דאקראי, כדמוכח... ואם כן אסור להניח שום ספרים על התיבה שמניחין עליו ס"ת, או לכסות שאר ספרים במפות ומעילים של ספרי תורות...

ואנן דלא זהירין בכל הני אפילו בלא התנאה – נראה ליישב בדוחק משום דהאידינא כמעט אי אפשר לזוהר לפי שיש לנו ספרי תורות רבות בבית הכנסת שיש להן הרבה מעילים ומפות, גם יש לנו ספרים רבים חומשים ומחזוריים בבית הכנסת, ומאריכין אנן בשבתות וימים טובים בבית הכנסת בזמירות ובפיוטים מה שלא היה כן בימיהם, ולכך קשה מאד לזוהר שלא יניחו ספרים על התיבה, או שלא יטלו מעילים ומפות לכסות בהן ספרים, או גם שלא ישענו עצמם על התיבה וישבו על המעילים ומפות... וכיון דהכי הוא לב בית דין מתנה עליהם כי היכי דלא ליתו בהו איניש לידי תקלה. וכל מאן דיהיב כי הני מילי לבית הכנסת – אדעתא דחבר העיר וגדולי הציבור יהיב, ולכן מתנה שלא יחול קדושה עליהו כלל.

וכי האי גוונא אמרינן בפרק קמא דשבועות דלב ב"ד מתנה עליהם, אתמידין שלא הוצרכו לצורכי צבור, שלא יחול עליהם קדושת הגוף. ופרש"י שם דאכל מידי דצבור בית דין נותנין לב. ולא דוקא כי התם דגבי תמידים, דידעו בית דין דודאי יותירו בכל שנה כדפרש"י התם, אלא אפילו במידי דלאו ודאי אלא דרגיל להיות – לב ב"ד מתנה עליהם כדמוכח התם, דפריך עלה מפר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו, דלא אמרינן לב ב"ד מתנה עליהם, ומשני דאבודים שאני משום דלא שכיחי. משמע דאי הוה שכיחי אע"ג דלאו ודאי קאתי, היה לב ב"ד מתנה עליהם. נדחקתי כדי ליישב קצת מה שאין העולם נוהרין' (תרומת הדשן רעג).

ומובא בב"י וברמ"א או"ח קנ"ח. וכתב במשנ"ב (שם סק"ו, עפ"י א"ר) שאין אומרים כן אלא במה שמבורר המנהג להקל, אבל מה שאינו נהוג אין לנו להקל מעצמו, שאפשר שלא התנו על כך.

ועוד הביא שם בבאור הלכה מהפמ"ג לדייק מלשון הרמ"א 'ואי אפשר לזוהר' – שבדבר שאפשר לזוהר מהם, אין אומרים בסתמא לב ב"ד מתנה עליהם.

דף יב

'אבל התם דמעיקרא חטאת והשתא עולה – גזירה לאחור כפרה אטו לפני כפרה' – אבל לולא גזרה היו מקייצין בה, כי כך התקבלה ההלכה שמותר ציבור לקיץ המזבח (תוס' בע"ב ד"ה שמתחלה).

(ע"ב) 'בורכא' – מלשון בורות (עפ"י רש"י חולין פח: 'הערוך' ערך ברך).

זאף שמואל סבר להא דר' יוחנן, דאמר רב יהודה אמר שמואל: קרבנות צבור סכין מושכתן למה שהן. לפירוש הערוך (מובא בתוס' ובשאר ראשונים), שמואל נוקט כרבנן שלב ב"ד מתנה עליהם. ולדעתם

ב. יש גורסים שנתנים מתחילה את מותר הקטורת לאומנים בשכרם, מעט יותר מהמגיע אליהם, והם נותנים מעות חולין שלהם עבור העודף על שכרם, הקטורת מתחללת על אותם דמי העודף, כדין חילול הקדש שלא בשוויו (עפ"י ר"י מגאש, מאירי ועוד).

דף יא

י. ד. א. האם הקטורת קדושה קדושה-דמים או קדושה-הגוף, והאם ומתי היא נפסלת בטבול-יום ובלינה?

ב. האם המכתשת היא כלי-שרת שנתקדש?

ג. המקדיש איל לדמיו, האם הוא קדוש לדמיו או גופו קדוש?

ד. מה דין חטאות הפנימיות שאבדו, והפרישו אחרים תחתיהן, ונמצאו?

ה. האם יש פדיון לפרה אדומה, ובאלו אופנים?

ו. האם פודים את הקדשים להאכילם לכלבים?

א. היוצא ממסקנת הסוגיא (אליבא דרבה) שמשניתנה הקטורת במכתשת נתקדשה קדושה הגוף והוכשרה להפסל במגע טבול-יום (ומחוסר כפורים. רמב"ן ועוד). ואולם אינה נפסלת בלינה הואיל וצורתה בכל השנה כולה, אך אם כבר נתנוה בכלי אחר (-בכף) - נפסלה בלינה.

א. רש"י פרש 'הואיל וצורתה...' - שמראה לא נשתנה. ומשניתנה בכלי פסולה מדרבנן, גזרה אטו שאר קדשים. וכן נקטו הרמב"ן והמאירי.

ואילו התוס' הוכיחו מהסוגיא ביומא שפסולה מדאורייתא כשניתנה בכלי. אלא היות וצורתה ודרכה להביאה במכתשת לכל השנה, לכן אינה נפסלת בלינה כשניתנה במכתשת. (וכפירושים גרס הר"י בן מגאש: 'הואיל וצורך כל השנה כולה היא').

ב. יתכן והקטורת נפסלת בטבול-יום מדרבנן עוד קודם שניתנה למכתשת - לפי דעת הסובר 'חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש' (עתוס' שצדדו בזה).

לדעת רב חסדא (וכן דעת ריב"ל בירושלמי ביומא. וכן דעת רבי שמעון - לדברי הרשב"א להלן יב.), הקטורת היא קדושת דמים אפילו אחר נתינתה במכתשת, כל עוד לא ניתנה בכלי אחר.

ב. לכאורה נראה (עפרש"י. עריטב"א) לפי המסקנא (אליבא דרבה) שהמכתשת הינה כלי שרת, שלכך מקדשת את הקטורת קדושה הגוף.

(וכן נראה משו"ת הרשב"א ח"א לא). ואולם התוס' הביאו שיש מפרשים שאינה כלי שרת, אלא שהקטורת נתקדשה בקדושת הגוף מעת שהיא ראויה להקטרה ע"י פה המקדיש. וכן נקט הריטב"א.

מהרשב"א (בתשובה ח"א לא) נראה כדעה ראשונה. ואילו הריטב"א כאן נקט שאין המכתשת כלי שרת. (וכן נקט בספר תורת חיים, ופירש שלכך הקטורת קדושה קדושה הגוף, מפני שהיא חשובה וחביבה מכל הקרבנות כדאיתא במדרש, לכן כשמקדשה בפה חל עליה קדושת הגוף אחר כתישה שנראית להקטרה, וכמו שחלה קדושת הגוף על הבהמה בפה, אבל מנחה שאינה חשובה כל כך לא הוכשרה ליפסל בטבול יום אלא כשקדשה בכלי. ובתורא"ש משמע שלכך הקטורת חמורה יותר ליפסל בטבול יום קודם קידוש כלי, שכן עבודתה בהיכל).

ג. רבה אמר: המקדיש זכר לדמיו – קדוש קדושת הגוף (וה"ה בשאר קרבנות בהמה ועוף, כל שהוא ראוי ליקרב לאותו קרבן שהקדיש. עפ"י מאירי, תורא"ש). והגבילו בגמרא שזה אמור רק כאשר אמר 'לדמי עולה', שמאחר והוא עצמו ראוי להיקרב עולה – אינו יוצא מידי מזבח. אבל אמר 'הא לדמי נסכים' וכדומה – אינו קדוש אלא לדמיו.

א. יש אומרים שחילוק זה שנוי במחלוקת תנאים (עתוס' תמורה יט: ד"ה זאת). ויש חולקים (ע' אחיעזר ח"ב מט, ח בדעת הרמב"ם. ובלקוטי הלכות פירש שנרמזו חילוק זה בין דמי עולה לדמי נסכים בדברי הרמב"ם ערכין ה, יד).

יש אומרים: דוקא כגון 'דמי נסכים' שאינם ראויים לנסכים בשום פנים, אבל לדמי קרבן אחר – קדוש קדושת הגוף (תוס' נזיר כו: ד"ה אבל).

ב. משמע בסוגיא (מכך שהקשו על מותר הקטורת מדברי רבה) שגם כאשר אי אפשר להקריבו בגופו, כגון שהוא ממעות התרומה הישנה – חלה בו קדושת הגוף.

ד. פר ושעיר של יום הכפורים, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים תחתיהם, ונמצאו – לדברי רבי יהודה: ימותו, שאף אלו כלולות בהלכה של חטאות המתות. לדברי רבי אלעזר ורבי שמעון: ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה (– לקיץ המזבח), שאין חטאת ציבור מתה. [ואין אומרים 'לב ב"ד מתנה עליהן' מפני שאין הדבר מצוי. ואין מקריבים אותם עצמם לנדבה – גזירה לאחר כפרה משום לפני כפרה. גמרא יב.].

א. שונות חטאות המוספין שאבדו ונמצאו, שאפשר להקריבם ברגל או בראש חדש אחר (וכדלהלן יב), אבל אלו אי אפשר להקריבן אלא כחטאת פנימית לשנה הבאה והרי הן מהתרומה הישנה (רש"י) או משום שחוששים לתקלה אם נשהם כל כך (תוס' עפ"י מסקנת הסוגיא ביומא שאין צריך מתרומה חדשה אלא למצוה).

ב. הלכה כרבי אלעזר ורבי שמעון שאין חטאת ציבור מתה (רמב"ם עיוהכ"פ ה, טו פסוה"מ ד, ב; מאירי).
ג. נמצאו קודם שהקריבו את האחרים שהפריש – יש אומרים שהראשונים שנמצאו יקריבו והשניים ירעו (וכן דעת הרמב"ם – עיוהכ"פ ה, טז). ויש אומרים להפך (מובא במאירי).

ה. פרה שלא נשחטה על גבי מערכתה בהכשר – נפדית על כל פסול שבה, ואפילו מתה או נשחטה שלא במקומה [ואף על פי שבכל מקום צריך העמדה והערכה – כאן לב ב"ד מתנה מראש שאינה קדושה אלא לדמיה]. ואפילו מצא אחרת נאה הימנה – תיפדה שלא במום. והפדיון – מפני עורה, אבל לא להאכיל בשרה לכלבים. שחטה על גב מערכתה כהלכה – אין לה פדיה עולמית. מלבד לדעת רבי שמעון (כפי שבאר ריש לקיש) שהיה אומר פרה נפדית ע"ג מערכתה.

ו. נקטו כאן בפשטות שאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, (כסתמי משניות בכ"מ. עתוס'). אך אמרו שמשום עורה – פודין.

בארו בתוס' שזהו רק בקדשי בדק הבית, שאיסור פדייתן להאכיל לכלבים – מדרבנן, אבל קדשי מזבח שאין פודין מן התורה – אפילו לצורך עורה אסור (וע"ע שער המלך איסורי מזבח א, יא בסופו).

דפים י – יב

טו. מה ענינו של הכלל 'לב ב"ד מתנה'? האם הוא מוסכם על כולם, ובאלו אופנים אין כלל זה אמור?

בית דין מתנה על קרבנות הציבור (דוקא, ולא בקרבנות יחיד. ע' זבחים ו: תוס' כאן ובמנחות טו: ועוד) בשעת לקיחתם, שאם הציבור לא יצטרך להם – אין קדושים אלא לדמיהם, ועל כן ניתן לפדותם כשהם תמימים. אמרו שבדבר שאינו שכיח, כגון חטאות פנימיות שאבדו – אין ב"ד מתנים. מלבד בפרה אדומה שדמיה יקרים.

מבואר בסוגיא שמועיל 'לב ב"ד מתנה' לכך שאין צריכים העמדה והערכה לפדיון (עתוס' רשב"א וריטב"א).

רבי שמעון חולק על כלל זה (וכן רב חסדא. עתוס' יב. ד"ה שאני). מודה רבי שמעון שבמקום שאין תקנה ברעיה – לב בית דין מתנה (ר"ן עפ"י מנחות עט:). וכן בקדושת דמים, הכל מודים שלב ב"ד מתנה (תוס' פסחים סוף דף פא. וכן יש מפרשים סברת אביי בסוגיא – עתוס' ותורא"ש).

מלשון 'לב בית דין מתנה' משמע שאין צריך תנאי מפורש, שדברים כאלו בלב כל אדם הם והריהם דברים, שמן הסתם כל מה שיכולים בית דין לתקן בהם – יתקנו (ריטב"א).

דף יב

טז. א. חטאות חיצוניות של ציבור שאבדו והקריבו אחרים תחתם, ונמצאו – מה יעשו בהן?
ב. אשם שנתכפרו בעליו באחר – מה דינו?

א. חטאות המוספין שאבדו והקריבו אחרים תחתן ונמצאו – ייקרבו לרגל הבא או לראש חדש או ליום הכפורים. אולם אם עברה השנה (שהגיע ראש חדש ניסן ושוב אין ראוי להקרבה אלא מתרומה החדשה. רש"י. וע' חדושים ובאורים) אמרו שלדעת רבי שמעון ירעו עד שיסתאבו וייפדו וילקח מדמיהם נדבה לקיץ המזבח [אבל גופם אינו קרב לקיץ – גזירה לאחר כפרה משום לפני כפרה].

א. יש לשמוע ממהלך הגמרא (ממה שהעלו אפשרות בפירוש המשנה) שלדעת חכמים הסוברים 'לב בית דין מתנה', חטאות ציבור החיצוניות של שנה שעברה – ייפדו תמימין.

ויש אומרים שאפילו לא עברה השנה, לדעת רבי יהודה שאין כפרתן שוה – אין קרבים של אלו באלו, אלא ייפדו תמימין למ"ד לב ב"ד מתנה עליהן (כן משמע בפירוש הר"י בן מגאש. וכן צדד בלקוטי הלכות בדעת הרמב"ם שהשמיט הדין שיקרב של זה בזה. ואילו הרמב"ן דחה פירוש זה).

ב. יש מפרשים שלרבי שמעון חטאות שאבדו ונמצאו – ירעו עד שיסתאבו ויפלו דמיהם לנדבה. ומה שאמר 'יקרבו זה בזה' מדבר באופן שלא הוקרב השעיר ברגל מפני מניעה כלשהי – מקריבים אותו כתשלומין ברגל אחר או בראש חדש אם לא הקריבו עדיין את שעיר היום (ר"י בן מגאש. וכיו"ב בספר ראב"ן (יא):) אלא שלפירושו נראה שלא הופרש השעיר כלל מפני מחסור בבהמות, וכשיודמנו אחר כך – ייקרב ברגל או בר"ח אחר. ומשמע לפירושו שמקריבים אותו בנוסף לשעיר היום, דלא כר"י מגאש שאסר משום בל תוסף. וצ"ע).